
Gyermekek, idősek, fogyatékkal élők az információs társadalomban*

Pongrácz Ildikó**

---

1. Bevezetés

Az EFOP-3.6.2.-16-2017-0007 azonosító számú "Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban" című projektben, "Az állam működésének innovatív vizsgálata" című alprojekt keretein belül, az ahhoz kapcsolódó integrált jogvédelmi kérdések - így különösen a gyermekek, idősek, fogyatékkal élők az információs társadalomban lévő helyzetének illetve a digitalizáció ezen közösségekre gyakorolt hatásának - tudományos kutatása volt a feladatomban.

A téma aktualitásához nem fér kétség, hiszen a digitalizáció beférkőzött mindennapjainkba, természetes módon szövi át életünk minden színterét, átírva a kommunikációnkat, tanulási folyamatainkat, munkavégzésünket, ügyintézéseinket, vásárlási szokásainkat, emberi kapcsolatainkat. A dinamikusan fejlődő technikával nemcsak a hétköznapi életben, de jogalkotói szinten is komoly kihívást jelentő feladat lépést tartani. A digitális fejlődés által felszínre hozott új problémákra szinte lehetetlennek tűnő vállalkozás ugyanolyan dinamikus mértékben jogi szabályozással megoldásokat találni, mint ahogyan azt a digitális innováció megkövetelné.

Az online tér megnyílása, az okos eszközök terjedése korábban nem ismert devianciákat, bűncselekményeket is életre hívott, amelyekkel szemben a gyermekeket, az időseket és a fogyatékkal élőket fokozott védelemben kell részesíteni, hiszen mindannyian társadalmunk legvédtelenebb, legsérülékenyebb tagjait képezik.

2. A digitalizáció és a társadalmi változások hatásai

A XXI. század emberi viszonyait a technikai környezet rohamos változásai alapjaiban formálják át. Az ember a természeti környezetből egy gyors ütemben fejlődő technikai

---

* A kutatást az EFOP-3.6.2.-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg.

** Tudományos segédmunkatárs, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék.

eszközök uralta környezetbe került át, s ez újradefiniálja magát az embert is.¹ Mindazok a természeti közegben kialakult hagyományok, amelyek rendszert alkotva eligazodást jelentettek hosszú időközön keresztül az adott kor generációi számára eltűnni látszanak.

Az emberiség fejlődéstörténetének kezdetén a hagyományok, a világ, a környezet kialakult, megszokott rendje alakította az emberek életét, egymás közötti kapcsolatait. Az egymást követő generációk számára ez természetes módon, folytonosságot teremtve termelődött újra. A fiatalok nem kérdőjelezték meg elődeik világát, hanem elfogadták, továbbvitték azt, így generációs konfliktusokról sem beszélhetünk.

A munkamegosztás összetettebbé válásával, az emberi csoportok életének, környezetének változásával a hagyományos értékrend újratermelődése helyett a fiatal generációk már új, más értékeket kezdtek magukénak vallani. A fejlődés magával hozta az átlagéletkor növekedését, így már kézzel foghatóbban lehetett nyomon követni a gazdasági-technikai- kulturális változások lenyomatát a társadalmon, a generációk elkülönülésén. A XX. század rohamléptekkel fejlődő tudománya és technikai vívmányai mellett a szerzett tapasztalat egyre csökkenő értéket képvisel, mely nyilvánvaló következményekkel jár az öregek számára.²

A család, az a közösség, amely arra hivatott, hogy biztosítsa az élet folytonosságát, jelentős változásokon ment keresztül. A régi világban, amikor az ember sokkal inkább a természetben élt, mindennek és mindenkinek megvolt a pontos helye, szerepe a családban, a közösség életében, s ez biztosította a rendet, az igazodási pontokat mindenki számára. Napjainkban a családi szerep-és feladatkörök gyakran felcserélődnek, összerosódnak vagy kialakulatlanok, így bizonytalan mintát nyújtva a gyerekek számára is, akiknek helyzete szintén sokat változott az elmúlt évtizedek alatt.

Jean M. Twenge és Stacy M. Campbell³ több évtizede folyó kutatásai alapján megállapítható, hogy az 1960-as évektől kezdve fokozatosan felértékelődött az egyéniség szerepe, az önmegvalósítás, a látványos egyéni karrier iránti igény, amelyekkel összefüggésben megnövekedett az emberekben az önbecsülés és a narcisztikus személyiségjegyek gyakorisága. Ezzel párhuzamosan csökkent a társadalmi elvárásoknak való megfelelési vágy, fellazultak az addigi szigorú formális társadalmi-viselkedési szabályok. A családi nevelésben a gyerekközpontság vette át az uralmat, alapelv lett, hogy teret kell engedni a gyermek egyéniségének kibontakozására, így egyre kevesebb korlátozás, több szabadság áll a gyerekek rendelkezésére. Az önbecsülés, a narcizmus növekedését a technológiai fejlesztések csak tovább erősítették (pl.: selfie készítése, közösségi oldalak).

A digitalizáció megérkezése, az internet térnyerése a benne rejlő lehetőségekkel és veszélyekkel együtt tovább árnyalja a társadalmi változások folyamatát. Az információs technológiák segítségével létrejövő személytelen kommunikáció elidegenítheti egymástól a különböző generációkat és a kortársakat is. Az információrobbanás új generációk megjelenését is magával hozta. Sok kutató a digitális nemzedék⁴ színre lépését nem a szokásos generációváltással magyarázza. Az internethasználat több szerző szerint is komoly

¹ Lásd: Jámbor Adrienn: Smart City: nemzetközi koncepciók a XXI. században. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, 36 (2018) 1., 60-74. o.

² Tariska Péter: *Kortűnet vagy kórtűnet? Mentális zavarok az időskorban*. Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest, 2002

³ J. M. Twenge – S. M. Campbell: Generational differences in psychological traits and their impact on the workplace, in: *Journal of Managerial Psychology* 2008, 23/8. p. 862-877.

⁴ Marc Prensky: Digital Natives, Digital Immigrants. in: *MCB University Press*, 9. vol., 5.no., 2001. october, p. 1-6.; A „digitális bennszülött” Z-generáción a 1995 és 2009 született gyermekeket értjük. A digitalizációba belefogant Alfa-generáción a 2010 után született gyermekeket értjük.

generációs vízváltó.⁵ Kijelenthető, hogy a mai gyerekek már egészen más információszerezési és személyiségfejlődési utat járnak be, mint elődeik, digitális agyuk hihetetlen mennyiségű információ-feldolgozó folyamatot tud párhuzamosan kezelni, és az észlelésük is jelentősen felgyorsult.⁶ Az idősebb generáció másképpen szocializálódott, mint a gyermekeik, unokáik és most tanulja az új, digitális nyelvet, amely tanulási folyamatnak a sikeressége nagyban függ a megelőző életszakaszok tanulási tapasztalataitól és eredményességétől.⁷

A kultúra változásával átalakulnak az emberi képességek. Az emberi kultúra minden jelentős változása az idegrendszer és ezáltal a képességek drasztikus átalakulásával jár.⁸ Ez a helyzet átírja a tudás, valamint a nem tudás tartalmát és határait is. Az információs korszak adta lehetőségek kihasználását lehetővé tevő tudás birtokosai a fiatalok, akik a náluk idősebbek tanítói lesznek. Ez pedig napjainkra egyfajta fordított irányú szocializációhoz vezet.⁹

Ugyanakkor elmondható, hogy az elmúlt évtizedben hatalmas változások történtek az internethasználat gyakoriságát tekintve. A világhálóhoz való csatlakozás igénye az idősebb korosztály mindennapi életének is szerves részévé vált.¹⁰ Beigazolódott Ursula Lehr német kutató korábbi megállapítása, mely szerint a régebbi három helyett öt generáció együttműködését kell vizsgálni, mert akár öt generáció is képes egyidejűleg együtt élni, eltérő értékrend mellett.¹¹ Valóban, mára az internetezők társadalmát már öt generáció alkotja. Egynegyedük tartozik a digitális bennszülöttek két, háromnegyedük a digitális bevándorlók három nemzedékéhez. A digitális bennszülöttek internethasználatára extenzívebb, mint a digitális bevándorlóké,¹² akik több helyszínen, hosszasan, változatosabban interneteznek.¹³ A generációk közötti, korábban fennálló szakadék folyamatosan csökken, az idősebb korosztály egyre inkább felzárkózik a digitalizáció adta lehetőségek, digitális eszközök használata tekintetében. Ezzel egy időben azonban - tekintettel arra, hogy az idős nem képeznek egy homogén társadalmi kategóriát - számos egyenlőtlenség alakulhat ki az idős felnőttek között ezen lehetőségek, eszközök hozzáférhetősége, illetve az online aktivitás iránti eltérő igények és képességek folytán.¹⁴

Az információs társadalom mindenkié! A fogyatékos közösségek helyzete azonban bármely államban sok szempontból eltér más személyközösségeiktől – részben sokszínűségük, egészségügyi jellemzőik, sajátos szükségleteik és igényeik, illetve társadalmi

⁵ Csepeli György - Prazsák Gergő: *Örök visszatérés? Társadalom az információs korban*, Budapest, József Műhely, 2010

⁶ Sue Palmer: i.m.

⁷ Csoma Gyula: Az alkalmazható andragógiai ismeretek a KSH adatai tükrében, in: *Sz. Molnár Anna: Az idős felnőtt rétegek (45 év felettiek) felnőttképzési igényei és képzési lehetőségei*. Budapest, 2005. Felnőttképzési Kutatási Füzetek.

⁸ Gyarmathy Éva: Ki van kulturális lemaradásban? In: *Digitális Nemzedék Konferencia Tanulmánykötet*, 2012

⁹ Csepeli György: Régi és új. Digitális generáció, in: *Élet és Tudomány* 2003, 58/45.p. 1428–1430.

¹⁰ Barbara Schehl - Joerg Leukel - Vijayan Sugumaran: Understanding differentiated internet use in older adults: A study of informational, social, and instrumental online activities, in: *Computers in Human Behavior* 97 (2019) 222-230

¹¹ Ursula Lehr: (2010), „Herausforderungen der demografischen Entwicklung in Europa.” in: *Törőcsik M. - Pál E. (2015), Generációs kutatások tapasztalatai, Z generáció a kutatásokban*, Pécs: Pécsi Tudományegyetem, 10-32.

¹² Marc Prensky i.m.: A ma élő generációk a digitális nemzedékek előtt, születési idő alapján: veterán: - 1945, baby boomer: 1946-1964, X-generáció: 1965-1979, Y-generáció: 1980-1994.

¹³ http://nmhh.hu/dokumentum/202180/lakossagi_internethasznalat_2018.pdf (letöltve: 2019.05.15.)

¹⁴ Eszter Hargittai - Kerry Dobransky: Old Dogs, New Clicks: Digital Inequality in Skills and Uses among Older Adults, in: *Canadian Journal of Communication*, Vol 42 (2) p.195-212

megítélésük alapján. Ez pedig befolyásolja társadalmi státuszukat csakúgy, mint az információs társadalomban való létüket.¹⁵ Az NMHH 2015-ben készített felmérést arra vonatkozólag, hogy a digitalizáció és az infokommunikációs javak milyen szerepet játszanak a fogyatékosok mindennapjaiban.¹⁶ A tanulmányból kitűnik, hogy a fogyatékkal élő ügyfelek teljes társadalmi integrációjában és önálló életvezetésükben a hírközlési szolgáltatások jelentős segítséget nyújtanak. A szolgáltatások az információs társadalommal széles körben nyíltak meg s váltak elérhetővé, mindez azonban nem jelenti azt, hogy ennek a fogyatékos társadalom is egységesen haszonélvezője tud lenni.

3. Az online világ természete

Az online tér megnyílásával számos, a hétköznapi életet megkönnyítő új eszköz, új lehetőség jelent meg és a technikai fejlődés tovább haladásával az újdonságok, lehetőségek száma a végtelenhez közelít. Napjainkban szinte bárholonnan lehet már online vásárolni, könnyűszerrel intézhetjük banki vagy egyéb ügyeinket, gyorsan és könnyen tájékozódhatunk bármilyen témában, vagy dolgozhatunk, tanulhatunk a virtuális térben. Okos eszközeinken keresztül a világ a tenyerünkben van.

3.1. Az online világ, mint a lehetőségek tárháza. Nemcsak a netgeneráció számára kínálja a digitalizáció a lehetőségek tárházát, hanem az idősek és fogyatékkal élők számára is. Az egészséges élet alapja a rendszeres tevékenység, ezáltal az ember hasznosnak érzi magát a társadalomban. A hasznosság érzése fokozza az önbecsülést, segíti a szervezet normális működését és lelassítja az öregedés folyamatát is. A tétlenség nyugtalanná és türelmetlenné teszi az embereket, ami nemcsak a kedvükre és a közérzetükre, de az egészségi állapotukra is károsan hat.¹⁷ Ahhoz, hogy az egyén a saját időződését az élet befejezése helyett az élet koronájaként, s a veszteségek, krízisek dacára is megelégedettséggel élje meg, segítséget jelenthet a digitális világhoz való csatlakozása is. Támogatja a tartalmas öregkor kialakítását mind a közösség részeként, mind az otthonában, mind a munka területén.¹⁸ Az internet általi folyamatos elérhetőség sokat lendít a távolra szakadt családtagok, barátok közötti kapcsolatok ápolásában. A közösségi oldalakon való jelenlét, nemcsak rég nem látott ismerősök megtalálására korlátozódik, hanem aktív élménymegosztásra, fotók posztolására, különböző bejegyzések megosztására is alkalmas. Mindezek segíthetnek kitörni az időseket gyakran érintő elmagányosodásból. Ugyanakkor a technikai fejlődéssel járó újdonságok befogadása, tanulása révén támogatja őket abban, hogy szellemileg fittek tudjanak maradni, ez hátráltatja az egészségromlást, a demencia kialakulását.¹⁹

¹⁵ Csemáné Dr. Váradi Erika: Fogyatékoság és az információs társadalom - Jogi aspektusok, in: *MultiScience - XXXIII. microCAD International Multidisciplinary Scientific Conference* University of Miskolc, 23-24 May, 2019. ISBN 978-963-358-177-3

¹⁶ NMHH-kutatás. Fogyasztói Tudatosság. Partecipációs fogyasztói érzékelésvizsgálat. NMHH: A digitalizáció és az infokommunikációs javak szerepe a fogyatékosok mindennapjaiban, 2015. augusztus 5., http://nmhh.hu/cikk/167641/A_digitalizacio_es_az_infokommunikacios_javak_szerepe_a_fogyatekosok_mindennapjaiban

¹⁷ Vehrér Adél: Az idősdők informális tanulási szokásai, in: *Opus et Educatio*, 2017. 4. évfolyam 4. szám, 464-475.

¹⁸ *Befogadást az Információs Társadalomba - Most! Az életminőség, digitális esélyegyenlőség és a társadalmi megújulás Magyarországa.* Helyzetkép, legjobb gyakorlatok és akcióterv, Informatikai Érdekegyeztető Fórum, Budapest, 2007

¹⁹ Niina Susanna Keränen - Maarit Kangas - Milla Immonen - Heidi Similä - Heidi Enwald - Raija Korpelainen - Timo Jämsä: Use of Information and Communication Technologies Among Older People

A technológia több szempontból is egyedi lehetőséget tud teremteni arra, hogy a meglehetősen izoláltan élő, fogyatékos gyermekek, az őket nevelő szülők kapcsolatot alakítsanak ki más hasonló helyzetben lévő családokkal, segítő szakemberekkel, tájékozódjanak, tapasztalatokat cseréljenek. De az informatika a fogyatékos emberek komplex rehabilitációjának is hasznos eszköze lehetne, hozzájárulhat az önállóbb élet megteremtéséhez. Az információs és kommunikációs technológiák ennek megfelelően több területen is támogatják a fogyatékkal élők társadalmi reintegrációját, segíthetik a kialakult hátrányok leküzdését, illetve megakadályozhatják, hogy a meglévő hátrányokra újabbak rakódjanak rá.²⁰ Az NMHH már említett felmérése alapján a mobilszolgáltatások és az internet a két legelterjedtebb távközlési szolgáltatás a Magyarországon élő fogyatékosok és tartós betegek körében. A tanulmány szerint eltérő fogyasztási szokások és az igények figyelhetőek meg. Az infokommunikációs integráció korántsem mentes a nehézségektől, a legfőbb problémát a nem megfelelően akadálymentesített oldalak, dokumentumok okozzák.

3.2. Az online világ, mint a veszélyek forrása. A virtuális tér az eddig megismert lehetőség mellett árnyoldalakat is rejt magában. Az online kommunikációban rejlik a rizikófaktorok feltárásával kerülhetünk közelebb a virtuális környezet és az ott felmerülő devianciák, bűncselekmények megértéséhez, valamint a kezelési lehetőségek feltárásához. Az anonimitás, az egyik ilyen kulcsfontosságú kockázatot jelentő tényező, amely számos dilemmát vet fel. A valódi név és identitás elrejtésével nemcsak a személyes adatokat lehet megőrizni, hanem az így létrejövő online identitással, sokkal bátrabban lehet megélni az internet világa által nyújtott lehetőségeket. A név nélkülség, az álarc mögé bújás nemcsak a kapcsolatteremtést könnyíti meg, hanem megannyi visszaélésre is okot adhat. Véleményem szerint a titkosság, a másik féltől (az áldozattól) való fizikai távolság, amely mind megadatik az internet által, teret enged a dehumanizálódásnak,²¹ az érzelemmentes, minden önkontroll nélküli cselekvésnek, csökkenti az empátiát és a számonkérhetetlenség, a felelősségre vonhatatlanság látszatát kelti az elkövetőben. Mindez erőteljesen kihat az egyén és a környezet viszonyára. Az így kialakult interaktív folyamatok keretében átminősül az egyén kapcsolata önmagával és a világgal. Amennyiben ez a folyamat már patológiássá válik pszichés zavarok, személyiségtorzulás, kóros, addiktív viselkedések alakulnak ki.

Az anonimitás nyújtotta gátlásmentesség - amely által könnyebben lehet kapcsolatot kialakítani ismeretlenekkel, bátrabban lehet véleményt formálni, információt megosztani - nyilvánul meg számos online deviancia esetében. A zaklatás, bántalmazás (bullying) ma már az online térben is elkövethető cselekménnyé vált, amely különböző elkövetési magatartásokon keresztül (cyberbullying,²² „égetés”, befektetés, megszemélyesítés, kibeszélés, becsapás/”trükközés”, kiközösítés, online megfigyelés,²³ online fenyegetés,

---

With and Without Frailty: A Population-Based Survey, in: *Journal of Medical Internet Research* 2017 | vol. 19 | iss. 2 | e29 | p.1-11.

²⁰ Befogadást az Információs Társadalomba - Most! Az életminőség, digitális esélyegyenlőség és a társadalmi megújulás Magyarországa. Helyzetkép, legjobb gyakorlatok és akcióterv, Informatikai Érdekegyeztető Fórum, Budapest, 2007

²¹ Tari Annamária: Online zaklatás kiskamaszkorban. Médiahatások és közösségi média. IX. Nemzetközi Média-konferencia, előadás, Balatonalmádi, 2017. Nemzetközi Gyermekektől Szolgálat csatornája: <https://www.youtube.com/watch?v=w0M3urdFsw8&list=WL&index=20&t=271s>

²² Cyberbullying esetén az elkövető rendszeresen ismétlődően, vagy huzamosabb időn keresztül folyamatosan háborgatja áldozatát, valamilyen erőgyensúlyhiányt kihasználva zaklat, hogy félelmet, stresszt, szorongást váltson ki célpontjában, sértse vagy veszélyeztesse biztonságát. Ezek a zaklató cselekmények azonban eltérőek lehetnek. in: Parti Katalin: A megfélemlítés (bullying) szabályozása Magyarországon és külföldön, in: *In Medias Res* 2016/1. p.114-146.

²³ Csemáné Dr.Váradi Erika: Konfliktusok örvényében – drunkorexiától a kollektív erőszakig, in: *Németh Zolt (szerk.): Írások Tauber István emlékére.* ELTE ÁJTK, MKT, RTF, 2009. 84-95.o.

trollkodás, cyberstalking, cyberthreats²⁴) valósulhat meg. Gyermekeket és fogyatékkal élőket egyaránt érinthet és számos pontján veszélyesebb, mint az offline módon kifejtett zaklatás, hiszen nagy nyilvánosság előtt zajlik, még több tanú látszólagos beleegyezésével, mint az offline zaklatás. A gyermekek veszélyérzete a legtöbb esetben alacsony, így mind áldozati, mind elkövetői oldalon is megjelennek kiskorúak. Erre a legjobb példa az online kortárs zaklatás, amely az iskolai konfliktusok egy új dimenzióját nyitja meg. Míg korábban egy hagyományos iskolai zaklatás hazatérve megszűnt, addig az internet által biztosított folyamatos elérhetőség miatt az áldozat otthon is áldozati pozícióban marad. A zaklató anonimitása ijesztőbb lehet a gyerekek számára, fokozhatja a védtelenség érzését, így komolyabb lelki sérüléseket okozhat. Mindegyik elkövetési mód nagyon jelentős hatással lehet a kiskorú áldozat személyiségfejlődésére.²⁵ A környezete által nem időben észlelt, nem megfelelően kezelt, hosszan tartó online bántalmazás feldolgozása, a kiút keresése nem egyszerű feladat az áldozat számára, az önkárosítástól az öngyilkosságig is vezethet az út, de nem szokatlan a későbbi újbóli áldozattá, illetve akár az áldozatból bántalmazóvá válás sem. A fogyatékkal élők online jelenlétét leginkább a trolling és a cyberstalking árnyékolja be.²⁶ A troll az internetes szlengben olyan személy, aki provokatív, ingerlő módon, tárgyhoz nem tartozó üzenetekkel bombáz egy online közösséget (például internetes fórumon, chaten, blogon, levelező listán), vagy személyes véleményét erőszakosan sulykolja azzal a szándékkal, hogy más felhasználókból heves reakciókat provokáljon ki, vagy egyébként egyéb módon zavarja, ellehetetlenítse a témába vágó eszmecsere.²⁷ A cyberstalking folyamán az áldozat online szokásainak megfigyelésére, folyamatos figyelemmel kísérésére és támadó jellegű kijátszására, fenyegető, megfélemlítő üzenetek küldésére és ezek felhasználására, félelemkeltésre kerül sor, hogy a másik a saját biztonságát veszélyeztetve érezze.²⁸ Szót kell ejtenünk a grooming-ról, ezt a behálózás, becserkészés szóval lehet leginkább körülírni,²⁹ amely esetén szintén megjelenik az elkövető anonimitásának szerepe. Ilyenkor az elkövetők zöme több hónapon át, tudatosan felépített stratégiával vadászik a közösségi hálókön lévő fiatalokra, lányokra, fiúkra egyaránt. Bizalmukba férköznek, személyes információkat csálnak ki tőlük, az interneten keresztül vonják be őket szexuális játékaikba, és végső esetben még személyes találkozóra is ráveszik őket. Az áldozatok kezdetben – a jól kiépített bizalmi viszony révén – fel sem ismerik, hogy mi történik velük, nem okoz bennük törést, hogy aki kezdetben velük egykorúnak adta ki magát, a valóságban nem az. Az izgalom és kíváncsiság sokkal nagyobb bennük. Szégyenérzetük miatt általában nem, vagy túl későn kérnek csak segítséget.³⁰ Az online pedofília esetében is komoly

²⁴Allison M. Schenk - William J. Fremouw – Coleen M. Keelan: Characteristics of college cyberbullies, in: *Computers in Human Behaviour*, Volume 29., Issue 6., 2013, p. 2320-2327

²⁵Cecilie Schou Andreassen: The relationships between behavioral addictions and the five-factor model of personality, in: *Journal of behavioral addictions*, 2013, p.2062-5871

²⁶<https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmpetitions/759/75905.htm#footnote-109>; Being disabled online

²⁷Nemzeti Adatvédelmi és Információs Hatóság: Kulcs a net világhához, projektfüzet, 2013

²⁸Csemáné Dr.Váradai Erika: Konfliktusok örvényében – drunkorexiától a kollektív erőszakig, in: *Németh Zsolt (szerk.): Írások Tauber István emlékére*. ELTE ÁJTK, MKT, RTF, 2009. 84-95.o.

²⁹Baracsi Katalin: Internetbiztonság Magyarországon és az Európai Unióban, in: *Polgári Szemle* 7. évf. 5-6.sz, 2012

³⁰A magyar gyerekek csaknem negyede került már kapcsolatba olyan emberrel a világhálón, akit nem ismert. Harmaduk személyesen is találkozott valamilyen netes ismeretségével. Ez azt jelenti, hogy a 9-16 évesek 7%-a vett már részt ilyen találkozón. Már a 13-14 évesek körében is átlag feletti az ismerkedők aránya, ami azonban a 15-16 éves korosztálynál 43%-ra ugrik. in: EU Kids Online II. A magyarországi kutatás eredményei – Készült a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság megrendelésére. Szerkesztő: ITHAKA Nonprofit Kft., 2011. szeptember,

problémát okoz, hogy sok esetben a pornográf képek begyűjtését maga a sértett akarva-akaratlanul megkönnyíti azáltal, hogy önként tölti fel magáról a felvételt. A pedofília társadalmi megítélése rendkívül negatív és különféle megnyilvánulásait a büntetőjog is több tényállásban bünteti, úgymint a szexuális visszaélés tényállása, vagy a gyermekpornográfia. Az elkövetők tevékenységüket természetesen titkolják, s az internet kiváló fórum az anonimitás megőrzésével megvalósuló pedofil vágyak kielésére. Túlmutatva az egyéni elkövetésen, a szervezett bűnözés megvalósulására is kiválóan alkalmas az online terep, hiszen a gyermek pornográf képek megszerzése és egymásnak való átadása a hálózaton keresztül sokkal gyorsabb. Az elkövetők számára az internet szolgáltatja az eszközt a szexuális visszaélés véghezviteléhez szükséges ismerkedésre, kapcsolatépítésre, vagy akár ily módon a sértettek valós szándékát, illetve érdekeiket súlyosan sértve szerezhetik be róluk a pornográf felvételeket.

Hasonló a helyzet, amikor az elkövető kihasználva (egyedülálló, özvegy, elvált, idős, magányos) célpontja védtelen érzelmi állapotát romantikus kapcsolat kialakításának álcája mögött csal ki pénzt, ajándékokat, személyes vagy pénzügyi adatokat az áldozatoktól. A fogyatékkal élők és az idősebb korosztály tagjai számára különösen fontossá válik az egészség, annak megőrzése, javítása, így rájuk fokozott veszélyt jelentenek az egészséggel összefüggő termékekkel, szolgáltatásokkal kapcsolatos csalások, megtévesztések, de gyakoriak az egyéb telemarketing útján elkövetett átejtések is. Az idősekre hasonló fenyegetettség leselkedik jóhiszeműségüket és hiszékenységüket kihasználva a különböző jótékonyági kezdeményezések nevében való hamis online adománygyűjtések képében, illetve a gyors meggazdagodásokat hirdető kétes online lehetőségek és játékok formájában.

Amíg az egyik oldalról vizsgálni kell tehát az anonimitást, amely teret biztosíthat az online zaklatás különböző formáinak, másik oldalról beszélnünk kell a virtuális térben kontroll nélkül keringő személyes adatokról is, amelyek által szintén veszélynek lehet kitéve az egyén. A hálózatban a felhasználói lét a személyes adatok megadásával kezdődik, míg vannak, akik rejtőzködnek, mások a közösségi hálók profiloldalain önként tárják a nyilvánosság elé adataikat, fényképeiket, aktuális hangulati állapotukat. Ezen információk alapján pedig erősödik a profilok összekapcsolhatóságának lehetősége. A virtuális térben kontroll nélkül keringő adatokat aztán gyakran az adatalany eredeti szándékától független célokra is könnyen felhasználhatják.³¹

Adatvédelmi visszaélések gyakran előfordulnak és bárkit érinthetnek. Bármilyen adatvédelmi szabály megszegése adatvédelmi visszaélésnek minősül. Ilyen például az online adathalászat (phishing), amely egy, a felhasználók megtévesztését szolgáló módszer arra, hogy felfedjék személyes és pénzügyi adataikat félrevezető e-mail üzeneteken vagy webhelyeken keresztül.³² Az adathalászat általában olyan kéretlen üzenetek formájában valósul meg, amelyek taktikus módon témaválasztásukkal, nyelvhasználatukkal az olyan érzelmi reakciók kiváltásával, mint a félelem vagy a kíváncsiság, alkalmasak az áldozatok megtévesztésére, becsapására, így eljutva a különféle személyes azonosító információkhoz, bankszámla adatokhoz és bejelentkezési információkhoz.³³ A személyiséglopás olyan internetes bűncselekmény, mely nagyrészt az adathalászathoz és a közösségi oldalakhoz köthető. Számos formában fordulhat elő, nagyon veszélyes, mivel súlyos hatással lehet az

---

http://nmhh.hu/dokumentum/3886/ITHAKA_EU_KIDS_Magyar_Jelentes_NMHH_Final_12.pdf [2019. 03. 20.]

³¹ Szathmáry Zoltán: *Bűnözés az információs társadalomban, Alkotmányos büntetőjogi dilemmák az információs társadalomban*, Doktori értekezés, 2012, p.78.,101.

³² 1488/2016. (IX.2.) számú Kormányhatározat

³³ Casey Crane: 3 Cyber Fraud Tactics Targeting Seniors And Why They're So Effective, in: *Cybercrime Magazine*, <https://cybersecurityventures.com/3-cyber-fraud-tactics-targeting-seniors-and-why-theyre-so-effective/>

áldozat további életére. Az elkövetők ellopják áldozatuk személyiségét, minden személyes adatát, sok esetben bizalmas információkat is szereznek az áldozatról. A kockázatos internetes tevékenységek közé sorolandóak még például a személyes adatok gondatlan közzététele, kecsesítő nyereményjátékokra történő regisztráció, amelyek könnyen adatvédelmi incidenseket idézhetnek elő.

Az internet veszélyeit kutatva nem mehetünk el azon tartalmak mellett sem – tipikusan ilyenek az erőszakos, pornográf, öngyilkosságra, drogfogyasztásra vagy kóros táplálkozásra biztató oldalak -, amelyek a kiskorúak, fiatalok testi-lelki fejlődésére károsan hatnak. A veszélyük abban is rejlik, hogy a káros tartalmakhoz való hozzáféréshez nem feltétlenül szükséges a szándék, a felhasználó véletlenül is megnyithat ilyen oldalakat. Az utóbbi években egyre elterjedtebb az úgynevezett sexting, amely során erotikus képek vagy videók kerülnek átküldésre infokommunikációs eszközök útján. Elsősorban a fiatalok körében vált divatos jelenséggé, amelynek hátterében talán a tinédzserkorra jellemző szexuális túlfűtöttség és kísérletező magatartás, illetőleg tetteik súlyosságának fel nem ismerése állhat. A többszörözött képek minden további engedély és egyéb korlát nélkül továbbíthatók, így lehetőséget teremtve a visszaélésekre. Az intim képküldésben rejlő veszélyek nem érzékelése, figyelmen kívül hagyása indokolhatja, hogy a fogyatékkal élők is egyre gyakrabban válnak a visszaélések áldozataivá.³⁴ A felelőtlenség mellett komoly motivációt adhat bizonyos helyzetekben a bosszúvágy. Általában azokban az esetekben, amikor egy párkapcsolat megszakadása után valamelyik fél a párjáról készített felvételeket nyilvánosságra hozza. A sexting kapcsán felmerül a „tiltott pornográf felvétellel visszaélés lehetősége, de emellett – az életkori eltérések esetén – a személyes adattal visszaélés vétsége is, azonban a probléma okának meghatározása és kezelése tekintetében a cselekmény felfogását illetően még nem alakult ki egységes koncepció. Az egyedüli problémát azon körülmény megítélése okozza, hogy a felvételeket sok esetben az érintettek önmaguk készítik és továbbítják.³⁵ Míg a cyberbullying más magánszférájának a semmibevétele, addig a sexting a felhasználó saját magánszférájának a teljes megnyitását, annak védelméről való önkéntes lemondást jelenti.

Hogyan Adam Alter az Ellenállhatatlan. Hogyan okoz függőséget a technológia? című művében írja, a 2010-es években már sokkal több veszélyforrással kell számolnia (nemcsak) a fiataloknak, amelyek új függőségek kialakulásához vezettek. Ilyenek „csapdák” nevezi a Facebook-ot,³⁶ az Instagram-ot, a pornót, az online vásárlást és az internetes játékokat.³⁷ Ezeknek az új függőségeknek a kialakulásához semmilyen anyagot nem kell bejuttatnunk a szervezetünkbe, s bár közvetlenül nem kerülnek vegyszerek a véráramba, a kényszerítő hatás és a kiváló felépítés miatt lényegében mégis ugyanazt a hatást váltják ki. A technológiákat, játékokat és az interaktív élményeket fejlesztő szakemberek pedig pontosan ezen hatásokra építenek. Aki egy számítógépes játékban egyszer ügyesen legyőzte az első nehézségeket, és rájött, hogyan lehet eredményesen kezelni a játékot, gyakran időtlenül belefeledkezik a feszültség és a siker váltakozó folyamába. A játékosok gondolatait akkor is

³⁴ <https://publications.parliament.uk/pa/cm201719/cmselect/cmpetitions/759/75905.htm#footnote-109>; Being disabled online

³⁵ Szathmáry Zoltán: *Bűnözés az információs társadalomban, Alkotmányos büntetőjogi dilemmák az információs társadalomban, Doktori értekezés, 2012*

³⁶ A közösségi médiához is hozzá lehet szokni. A kutatások alátámasztják, hogy a Facebook-függőség és minden más közösségi oldal, ahol az illető információt oszt meg saját magáról másokkal egy igen jól definiálható, az agyi jutalmazó rendszert aktiváló állapot, ennek is köszönheti gyors terjedését. in: Development of a Facebook addiction scale 1, 2 Cecilie Schou Andreassen *Psychological Reports*, 2012, 110, 2, 501-517. Psychological Reports 2012 Department of Psychosocial Science University of Bergen, The Bergen Clinics Foundation, Norway

³⁷ Adam Alter: *Ellenállhatatlan. Hogyan okoz függőséget a technológia?* HVG Könyvek, 2018

foglalkoztatja a virtuális világ, az abban való jelenlét vágya, amikor nincsenek is az interneten (offline). Az online játékok regisztrációja során felhasználónevet, levelezési címet, e-mail címet és születési dátumot kell megadni. Földrajzi információra azért van szükség, hogy megtalálják a hozzánk legközelebb eső szervergépet és játékosokat. Ugyanakkor a játékok gyártóinak és a játékdalok üzemeltetőinek legfontosabb érdeke a profitszerzés, amit úgy érhetnek el, ha minél drágább játékokat tudnak értékesíteni, s az egyszeri kiadások mellett további vásárlásokra késztetik a felhasználót, így minél hosszabb ideig megtartva a játékost. Az internettel, internetes játékokkal összefüggő viselkedési addikció kialakulásának veszélye elsősorban azoknál várható, akik erre hajlamosak. Annál nagyobb az egyént érő negatív hatás, minél több hiánnyal (érzelem, biztonság, bizalom, szeretet) kell valós életében szembe néznie. A hajlamosságot a családi anamnézis (az elsőfokú rokonok közötti kóros játékszenvedély, függőségek, szerfüggőség, egyéb pszichiátriai probléma), a család szerkezete és működése (elvált szülők, családon belüli zaklatás, kóros minták, érzelmi elhanyagolás, impulzushiány) valamint az egyéni érzékenység (temperamentum és személyiség alapjai, érdeklődés) alakítják ki.³⁸

3.3. Lehetőségek az online veszélyekkel szemben. Mind a gyermekek, mind az idősek, mind a fogyatékkal élők digitális világba való belépésének, internethasználatának tekintetében kiemelkedően fontos szerepe van a tájékoztatásnak, a tudatosság erősítésének, hiszen életkoruk vagy speciális helyzetüknél fogva tapasztalatlanságukat, jóhiszeműségüket, sérülékenységüket, érzelmi nyitottságukat kihasználva könnyen válhatnak online bűncselekmények elkövetőinek célpontjává. Az online módon elkövetett cselekmények veszélyessége és egyben a velük szemben való fellépés problematikusága több ponton is megragadható. Egyrészt nehézkes a felderítése ezen magatartásoknak, a már korábban kifejtett elkövetői anonimitásba burkolózás, titkosság miatt, amely megadatik az internet által. Másrészt általánosnak tekinthető, hogy – bár eltérő okokból, de - sem a gyerekek, sem az idősek, sem a fogyatékkal élők nem szívesen osztják meg mással az őket online ért sérelmeket, így legtöbb esetben azok rejtve maradnak a hatóságok elől is. Az elszennvedett sérelem áldozatra gyakorolt pszichikai hatása nem elhanyagolható, azon túlmenően, hogy online csalások esetében például komoly anyagi veszteséggel is számolni kell.³⁹ Az idősek és fogyatékkal élők esetében a zavar, az amiatt érzett letaglózottság, szégyen érzése, hogy ez velük megtörténhetett, a félelem a közvetlen környezet, családtagok reakcióitól, ítéletétől, mely szerint nem alkalmasak az önálló életvitelre,⁴⁰ valamint egy ilyen vélemény következményeitől, mind inkább titkolózást, magába fordulást idéz elő a sérelmet szenvedettekben, s gyakran elidegeníti őket a további online aktivitástól. A gyermekek helyzetét azonban eltérő, hogy - bár ők is tartanak az ítékezéstől, a szülők reagálásától és ezért hallgatnak inkább - jellemzően nem fordulnak el az online világtól.

Az internet felhasználásával megvalósított zaklatások büntethetősége is nehézségekbe ütközik, amelynek oka szintén az anonimitásból adódhat, de online kortárs zaklatás esetén az elkövetők életkorából is fakadhat. Problematikusak a deviáns online tevékenységek fogalom-meghatározásai is, hiszen az elkövetési magatartások széles skáláját gyakran nem könnyű egy rövid definícióba foglalni. Maga például a cyberbullying, az online zaklatás fogalma sem akadálymentes, hiszen sok esetben nem fedi egymást a hétköznapi zaklatásfogalom a büntetőjogi zaklatás fogalmával.⁴¹ Az online tartalmak eltávolíttatása

³⁸ Nemzeti Adatvédelmi és Információs Hatóság: *Kulcs a net világhoz*, projektfüzet, 2013

³⁹ Albert Munanga: *Cybercrime: A New and Growing problem for Older Adults*, in: *Journal of Gerontological Nursing*, Vol. 45, No. 2, 2019

⁴⁰ Casey Crane, im.

⁴¹ A magyar törvényalkotó cyberbullyingot kifejezetten elnevezésében nem, de egyes tényállási elemeit tekintve önálló tényállásként szerepelteti a btk.-ban a bullying magatartását. Ez a magyar btk.-ban a

szintén meglehetősen komplikált kérdés. Láthatjuk, hogy az online devianciák kezelése komplex ismeretek egyidejű figyelembevételét igényli, hiszen számos, pszichológiai, pedagógiai, jogi, informatikai szempontok ötvöződnek benne.

Elsődleges fontosságú mindezekkel a deviáns magatartásokkal szemben a megelőzés, amelynek keretein belül egyrészt tudatos, értékeremtő internethasználatra kell helyezni a hangsúlyt, folyamatosan bővíteni az ismereteket. Másrészt széleskörű felvilágosítást kell nyújtani az online világ csapdáiról, mindazon tevékenységek széles palettájáról, amelyek fenyegetést jelentenek, hogy fel tudják ismerni és megelőzni ezeket a helyzeteket, továbbá fel kell készíteni őket arra is, hogy egy-egy ilyen veszélyhelyzetben mi a teendő, illetve hová lehet segítségért fordulniuk. Ezek különböző tanfolyamok, előadások, kiadványok, tájékoztató honlapok, oldalak,⁴² cikkek⁴³ formájában valósulhatnak meg.⁴⁴

A gyermekek megóvása tekintetében a szülők, illetve az oktatók tudatossága kulcsfontosságú, hiszen az ő feladatuk a gyermekek médiaműveltségének, médiatudatosságának fejlesztése. A pedagógusokra kiemelt szerep hárul, hiszen ők azok, aki – például cyberbullying esetében – nemcsak az áldozattal, hanem gyakran az elkövetőkkel és tanúkkal is közvetlen kapcsolatban állnak, így a konfliktus észlelésében és megoldásában egyaránt kulcsszereplők. Ezért az iskolák felelősségét növelni kell, és hosszú távú célként kötelezni őket arra, hogy online megfélemlítés elleni programot, de legalábbis a biztonságos internethasználat előmozdítását szolgáló programot implementáljanak és mindennapi gyakorlatukban belső protokollok, speciális házirendek formájában készüljenek fel az online veszélyek kezelésére, valamint a megfelelő prevenciók stratégia elfogadásával biztosítsák a tanulók és a pedagógusok békés, kiszámítható szabályok szerinti egymás mellett élését.⁴⁵ Az iskolai protokolloknak az online megfélemlítési esetekben a követendő eljárást,⁴⁶ az adminisztratív válaszlehetőségeket, emellett végső megoldásként a polgári és büntetőjogi válaszokat is tartalmazniuk kell.⁴⁷ Ugyanilyen fontosságú, hogy a gyermekekkel foglalkozó rendőrségi, ügyészségi, bírósági dolgozók is folyamatos képzésben részesüljenek ezen témákban. 2016-ban, a Digitális Jólét Program⁴⁸ részeként elkészült Magyarország Digitális

---

zaklatás Csak az a zaklatási cselekmény büntethető, amelynek a célzata megfélemlítés vagy önkényes beavatkozás. Nagyon fontos, hogy ne egyszeri vagy alkalmi legyen a háborgatás, hiszen büntetőjogilag csak rendszeres vagy tartós zaklatás értelmezhető. in: Parti Katalin: A megfélemlítés (bullying) szabályozása Magyarországon és külföldön. in: *Medias Res* 2016/1. p.114-146.

⁴² <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/hirek-aktualitasok/ne-valjon-szamitogepes-csalas-aldozatava>

⁴³ Federal Bureau of Investigation. (2018) Fraud against seniors, <https://www.fbi.gov/scams-and-safety/common-fraud-schemes/seniors>

⁴⁴ Az okos oktatásról részletesen lásd: Jámbor Adrienn: Az oktatás, mint az okos város társadalmi dimenziója. *Studia Iurisprudantiae Doctorandorum Miskolciensis*, 18 (2019), 59-70. o., illetve Jámbor Adrienn: Education in The Smart City. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, 37 (2020) 2., pp. 182-194.

⁴⁵ Az okos tanulási módokról lásd: Jámbor Adrienn: Smart Learning and Learning Environments. *Miskolci Jogi Szemle*, (2020) 1. különszám, 182-194. o.,

⁴⁶ A Digitális Gyermekvédelmi Stratégia 3. fejezete a szankcióalkalmazás és segítségnyújtás lehetőségeit széleskörűen ismerteti, a polgári és büntetőjogi eszközöktől, az elektronikus adatok elérhetetlenné tételén át, az iskolai konfliktusokra alkalmazható alternatív vitarendezési megoldásokig. A resztoratív módszerek alkalmazása képes lehet arra, hogy a légkör megváltoztatásával elérje az erőszakmentességet. Az iskolai életben azt az újdonságot nyújtja a resztoratív szemlélet, hogy ha normasértés történik, nem a gyerekek feje fölött döntenek a büntetésről, nem felülről próbálják rájuk kényszeríteni a szabályok betartását, hanem a diákokat egyenrangú partnerekként bevonva, velük együtt oldják meg a problémát.

⁴⁷ 1488/2016. (IX.2.) számú Kormányhatározat

⁴⁸ A Digitális Jólét Program oktatási stratégiájáról lásd: Jámbor Adrienn: Okos oktatás – egy követendő jó gyakorlat. *Közjogi Szemle*, (2018) 4., 46-52. o., illetve Jámbor Adrienn: An Innovative Solution:

Gyermekvédelmi Stratégiája (DGYS),⁴⁹ amely mindezek rögzítésén túl megcélozta, hogy a Nemzeti Alaptantervbe is bekerüljenek a digitális biztonsággal kapcsolatos kérdéskörök, valamint kezdeményezte ingyenesen hozzáférhető, magyar nyelvű gyermekvédelmi szűrőszoftverek kifejlesztését, továbbá egy kiskorúak számára biztonságos tartalmakat bemutató honlap létrehozását és működtetését is, amely most, 2020 márciusában útjára is indult. A digitalisgyermekvedelem.hu oldalon elérhető 32 részletes óraterv a pedagógusoknak nyújt érdemi segítséget, két nagy témakört feldolgozva: "a média társadalmi szerepe", illetve a "részvétel az e-társadalomban". A honlapon továbbá rövid ajánlások is olvashatóak, valamint szituációs kisfilmek, amelyek pedig olyan témákat járnak körül közkedvelt színészek segítségével, mint például a likefüggőség, az online zaklatás, a testképzavar, valamint a fake news/álhírek. Található még linkgyűjtemény, amelyben száz, a gyermekek online védelmét, a tudatos internethasználatot segítő linket sorakoztat fel. Mindezek mellett pedig a szülők számára hozzáférhető hat, az online médianevelés kockázatát bemutató, letölthető tájékoztató anyag is. A civil szervezetként működő, 2006-ban alapított Digitális Esélyegyenlőség Alapítvány támogatja és népszerűsíti mindazokat a tanulásirányítási, tanulást és kooperációt segítő módszereket, programokat, amelyek megakadályozzák a különböző hátrányokkal küzdő gyerekek marginalizálódását és lemorzsolódását; továbbá, amelyek segítséget nyújtanak a pedagógusoknak abban, hogy pontosan diagnosztizálják tanítványaik tanulási és beilleszkedési nehézségeit, és célzott, testreszabott fejlesztő környezetet biztosítsanak számukra; illetve, amelyek segítik a számítógép-használói tudás megszerzését, és képessé teszik a pedagógusokat, a gyerekeket és szüleit, hogy a digitális világ adta lehetőséget saját tudásuk gyarapítására és megosztására legyenek képesek kihasználni. A pedagógusok számára 90 órás a Stanford Egyetem Komplex Instrukciós programjára épülő akkreditált képzést is nyújt.

2018-ban indult útjára a Digitális Jólét Programon belül az Idősügyi Infokommunikációs Program, amely által akkor százezer 65 év feletti tanulhatta meg a számítógép- és internethasználattal kapcsolatos alapismereteket. A digitális támogató rendszer az ország egész területét behálózza, összesen 116 diszpécserközpont jött létre a nyugdíjasok digitális tevékenységének támogatása érdekében. A programban a rendőrség is aktív szerepet vállalt, hiszen fontos eleme a bűnmegelőzés. A szervezet több mint félmillió időssel vette fel a kapcsolatot személyesen, illetve online, bűnmegelőzési Skype-konferenciák keretében.⁵⁰ Elkészült egy ingyenesen letölthető kiadvány is Kilátás a világhálóra címmel, amely lépésről lépésre ismerteti az idősek számára a digitális megoldások magabiztos és biztonságos használatát.

A civil társadalom iránti szakmai felelősségvállalásának tudatában Digitális Esélyegyenlőség néven országos mozgalmat indított a Neumann János Számítógéptudományi Társaság (NJSZT).⁵¹ Azzal a céllal, hogy rövid időn belül mindenki teljes értékű tagja lehessen az információs társadalomnak, a számítógép és a világháló használatának lehetősége és képessége mindenki rendelkezésére állhasson. A program keretében saját kezdeményezéseinek továbbvitele mellett szövetséget ajánl minden ez irányba mutató kezdeményezésnek, beleértve az időskorúak, a fogyatékkal élők és a szociálisan hátrányos helyzetűek felzárkóztatását célzó programokat is.

2017-ben indult el a „A fogyatékkal élők mindennapjait segítő infokommunikációs alapú távszolgáltatás kialakítása” projekt. A 4 milliárd forintos támogatással megvalósult

---

Smart Education. Digital Education of Malaysia and Hungary. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica*, 37 (2019) 1., pp. 156-169.

⁴⁹ 1488/2016. (IX.2.) számú Kormányhatározat

⁵⁰ <https://kifu.gov.hu/content/%C3%BAjobb-m%C3%A9rf%C3%B6ldk%C5%91h%C3%B6z-%C3%A9rkezett-az-id%C5%91s%C3%BCgyi-infokommunik%C3%A1ci%C3%B3s-program>

⁵¹ <https://njszt.hu/hu/de>

infokommunikációs akadálymentesítési pályázat közel 380 ezer fogyatékossgal élő életét teszi könnyebbé. A Microsoft az AI for Good programjában öt év alatt világszerte 25 millió dollárral támogatja a fogyatékkal élő emberek esélyeit növelő mesterséges intelligencia alapú fejlesztéseket. A Microsoft Magyarország kiemelt figyelmet fordít a digitális képességek oktatására a fogyatékkal élők számára is. A kódolás órája nevű nemzetközi kezdeményezés keretében az elmúlt két évben a Vakok- és Gyengénlátók Iskolájában, valamint a budapesti Mozgásjavító Általános Iskola és Gimnáziumban mintegy 220 gyermeket oktattak a programozás alapjaira.⁵²

4. Záró gondolatok

A technikai fejlődés megállíthatatlanul tör előre, amely kihatással van az életünk minden területére, nyomon követhető a családok életén, a generációk közötti kapcsolatok, az idősek, a gyermekek helyzetének változásán. A változás pedig mindig egyszerre hordozza magában a lehetőséget és veszélyforrást is. A digitális eszközök, az általuk nyújtotta új élmények hétköznapi életünk elengedhetetlen részeivé váltak, de tisztában kell lennünk a mindezekben rejlő kockázatokkal is, fokozottan fel kell készülnünk és fel kell készítenünk gyermekeinket, szüleinket a visszaélésekre okot adó helyzetekre is.

---

⁵² <https://news.microsoft.com/hu-hu/2019/05/16/a-digitalizacio-jelenti-a-valodi-akadalymentesitest/>